

„Magyarországon az összekacsintódsi, az NDK-ban a feljelentődsi volt a divat”²⁷

(Részlet)

PELCZ JÓZSEF

A Mester utcában egy rendes polgári lakásban éltünk. A körfolyosós belvárosi házban az utcai lakások nagyok voltak – a miénk 110 négyzetméteres, napsütéses. A hátsó fronton kisebbek, sötétek, de minden lakásban volt cselédszoba. Az elülső fronton lakott egy katonatiszt, fölöttünk egy zsidó orvos, alattunk egy gyáros, csupa nagypolgár – azért tudom mind ezt, mert a család 1909 óta lakik a lakásban, tehát pontosan ismertük a szomszédokat. Az udvari részen órás is volt, azonkívül egy asztalos, egy banktisztviselő, egy villanyszerelő – csupa kispolgár. Kispolgárnak számított egy asztalos is, mert egy becsületes asztalos régen nem proletár volt a szónak a rossz értelmében. Az elmúlt ötven év szégyene, hogy ebből a házból mi lett. Amikor többéves külföldi munka után visszakerültem a házba, akkor hajléktalanok laktak a pincében meg a lépcső alatt, a kapu be volt törve, a szemét hegyekben állt. A nyolcvanas évek közepére az egykor virágzó polgári házból romhalmaz lett. Házmaster nem volt, a kapu mindig nyitva, a

²⁷ Ifj. Pelcz József (1946–) mérnök. Az eredeti interjút Lénárt András készítette és szerkesztette 2003–2004-ben. Copyright © 2004 Az 1956-os Magyar Forradalom Történetének Dokumentációs és Kutatóintézete Közalapítvány.

fal folyamatosan omlott le, a lépcsőházi ablakok be voltak törve és így tovább.

Amikor gyerek voltam, ha valaki kiabált a folyosón, akkor jött a házmester a bottal, aztán elverte a fenekünket. Meg ha valaki port rázott, vagy a szemetet nem oda tette, ahova tenni kellett stb., akkor azonnal... A házba nemigen lehetett bejönni kopogás nélkül, vagy anélkül, hogy a házmester meg ne kérdezze, hogy hova tetszik menni. „Oda ne menjen, mert ott nincsenek otthon.” És így tovább. A postás hozta a levelet, előtte elolvasta, a szomszédban elmondta stb. Minden ablak a körfolyosóra nézett, szóval nem létezett, hogy ott valaki meglátogasson engem anélkül, hogy a szüleim ne tudják meg. A szomszéd Eszti néni megmondta, hogy a gyerekekhez már megint az ablakon keresztül mászott be egy kislány.

– Voltak előnyök is, hátrányok is...

– Igen. Irigyeltem is annak idején a jó kis lakótelepi lakásokat, ahová senki nem néz oda, zárt ablakok, zárt ajtók, a lépcsőházban az ember csak azzal találkozott, aki közvetlen a szemben lévő ajtónál fordult meg, esetleg a liftben. Most már tudom, hogy az elidegenedés egyik legmocskosabb tulajdonsága korunknak, és hogy ezek a lakótelepek óriási lökést adtak ennek az elidegenedésnek. A mi házunkban az ember még mindig tud köszönni a másiknak, de egyre nagyobb a fluktuáció. Egyre gyorsabb a lakók cserélődése: minél rövidebb ideig lakik valaki valahol, annál kevésbé érdekelt abban, hogy minden szép, minden jó legyen, úgyhogy eljutottunk odáig, hogy én vagyok az, aki a legrégebben kötődik a házhoz.

Apám, Pelcz József mezőgazdasági gépészmérnök volt, amikor 1941-ben bekerült anyámék gazdálkodó családjába, rettenetesen élvezte, hogy mezőgazdasági gépekkel dolgozhatott, és mindig ötleteket adott az apósának. Az volt a célja, hogy a MÁV-nál lehúzza a maga tíz évét – tíz év után lehetett nyugdíjba menni a MÁV-tól –, és utána irány az apósához gazdálkodni. Ez volt az álma, de hát aztán 1950-ben megszűnt ez a lehetőség, mert az államosítás után nagyanyám egyedül maradt, és semmije nem volt, egy-két bútor, amelyet az ötszobás házból megmentett, és egy albérletbe költözött be Kaposváron.

Az apám becsületesen dolgozott, el tudta tartani a családját. A negyvenes évek végén, az ötvenes évek elején még kaptuk az élelmiszer-csomagokat a nagyszülőktől, utána apám fizetése elég volt, hogy szerényen megéljünk. Apám elismert és köztisztviselőben álló „gőzös” szakértő lett, időnként már külföldre is ment: Csehszlovákiában volt kiküldetésben...